

Original Article

Signs of Aggressive Behaviour in 5-6-year-old Preschool Children

Nguyen Thi Nhu Mai*, Truong Thu Trang

Hanoi National University of Education, 136 Xuan Thuy, Cau Giay, Hanoi, Vietnam

Received 16 March 2020

Revised 13 September 2020; Accepted 14 September 2020

Abstract: This paper presents the current situation of aggressive behaviours among 5-6-year-old children at several Hanoi's preschools in respect to the opinions of teachers and their parents through surveys, written investigations, interviews and case studies. As preschool children's aggressive behaviours adversely affect children themselves and those around them, they need to be addressed. The paper shows that the children exhibit aggressiveness through both verbal and nonverbal behaviours, directly or indirectly, but largely through direct nonverbal behaviour aimed at the target; and boys are more likely to exhibit stronger aggressive behaviours but fewer in numbers compared with girls. The research results help clarify the current situation of aggressive behaviours in 5-6-year-old children in Vietnam.

Keywords: Aggressive behaviour, 5-6-year-old children, preschool, current situation.

* Corresponding author.

E-mail address: nhumai@hnue.edu.vn

<https://doi.org/10.25073/2588-1159/vnuer.4393>

Các biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5 - 6 tuổi ở trường mầm non

Nguyễn Thị Như Mai*, Trương Thu Trang

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, 136 Xuân Thủy, Cầu Giấy, Hà Nội, Việt Nam

Nhận ngày 16 tháng 3 năm 2020

Chỉnh sửa ngày 13 tháng 9 năm 2020; Chấp nhận đăng ngày 14 tháng 9 năm 2020

Tóm tắt: Bài báo trình bày thực trạng biểu hiện hành vi hung tính của một số trẻ 5-6 tuổi ở trường mầm non thành phố Hà Nội có đối chiếu với ý kiến của giáo viên dạy trẻ và cha mẹ của trẻ thông qua quan sát, điều tra viết, phỏng vấn và nghiên cứu trường hợp. Hành vi hung tính của trẻ được nghiên cứu không nhiều nhưng rất cần được quan tâm do tính chất đặc biệt của nó làm ảnh hưởng không tốt đến bản thân trẻ và người xung quanh. Trẻ bộc lộ hung tính thông qua hành vi ngôn ngữ và phi ngôn ngữ, theo cách trực tiếp hoặc gián tiếp, trong đó thông qua hành vi phi ngôn ngữ một cách trực tiếp tới đối tượng nhiều hơn. Trẻ em trai có biểu hiện hành vi hung tính cao hơn nhưng không nhiều so với trẻ em gái. Kết quả nghiên cứu góp phần làm rõ hiện trạng biểu hiện hành vi hung tính ở trẻ 5-6 tuổi Việt Nam, lĩnh vực còn ít được quan tâm tìm hiểu.

Từ khóa: Hành vi hung tính, trẻ 5-6 tuổi, trường mầm non, thực trạng.

1. Mở đầu

Hành vi hung tính ở trẻ em từ lâu đã được các nhà nghiên cứu các lĩnh vực về tâm lý học, sư phạm, tâm bệnh học quan tâm tìm hiểu bởi ảnh hưởng không tích cực của nó đến những người xung quanh, các mối quan hệ và đến chính bản thân trẻ, đặc biệt là đối với tình trạng phát triển và sức khỏe tâm trí của các em. Do bản chất phức tạp của hành vi hung tính, các nghiên cứu về lĩnh vực này ở trẻ em rất đa dạng xuất phát từ các quan điểm, cách tiếp cận khác nhau. Có thể khái quát những nghiên cứu này ở các nước phương Tây như Mỹ, Canada, Pháp, Bỉ thành 4 hướng chính sau đây theo nghiên cứu của Barry H. Schneider và Sébastien Normand [1]: i) Các dạng thức và nguồn gốc phát triển của hung tính; ii) Ảnh hưởng của gia đình đến hành vi hung tính; iii) Ảnh hưởng của bạn bè đến hành vi hung tính; và iv) Quan hệ giữa hành vi hung tính và một số yếu tố ảnh

hưởng khác như văn hóa, truyền thông, cộng đồng.

Ở hướng thứ nhất, các tác giả Normand, Schneider, Verlaan, Déry, Besnard, Toupin, Fontaine, Pauzé, Maisonneuve, Richard,... trên cơ sở tổng kết nhiều nghiên cứu chiều dọc trên trẻ em nhiều nước khác nhau từ khi trẻ còn nhỏ cho đến lớn và những nghiên cứu của chính mình đã đề cập đến những cách định nghĩa khác nhau về hung tính và những nguồn gốc phát triển của hung tính ở trẻ em. Ngoài hành vi hung tính trực tiếp, hành vi hung tính không trực tiếp theo tuổi và theo giới tính cũng được nghiên cứu một cách hệ thống do tính chất nguy hại của nó đến sự phát triển của trẻ. Sự dọa nạt, bạo lực ở trường và vai trò của ngôn ngữ trong việc thể hiện hành vi hung tính ở trẻ cũng được tìm hiểu làm rõ [1]. Hướng thứ hai, các tác giả Connord, Provost, Tarabulsky, St-Laurent và Lemelin,... đề cập đến tác động của các yếu tố nguy cơ thuộc về gia đình như ngược đãi trẻ, cha mẹ mắc bệnh tâm trí, rối loạn tổ chức gia đình,... và sự thiếu gắn bó mẹ - bé trong thời kỳ đầu tiên của cuộc đời trẻ đối với việc hình thành và phát triển hành vi hung tính ở trẻ [1].

* Tác giả liên hệ.

Địa chỉ email: nhumai@hnue.edu.vn

<https://doi.org/10.25073/2588-1159/vnuer.4393>

Hướng thứ ba, Greenman, Poulin, Cantin, Vitaro, Boivin,... nghiên cứu mối quan hệ giữa các kiểu hành vi hung tính ở trẻ em với sự xa lánh hắt hủi của bạn bè, chỉ ra ảnh hưởng của tính chất thân mật bạn bè đến một số trẻ có hành vi hung tính [1]. Hướng thứ tư, Allès-Jardel, Schneider, Goldstein, Normand, Leyens, Rascle, Cabagno,... nghiên cứu ảnh hưởng của văn hóa đến hung tính của trẻ em thông qua yếu tố trung gian là cộng đồng và các phương tiện truyền thông. Hoạt động thể thao tập thể mà trẻ em tham gia cũng được nghiên cứu chỉ ra tác động của nó tới sự thể hiện và phát triển hành vi hung tính của trẻ và cách giảm sử dụng hành vi hung tính trong thực hành thể thao [1].

Tại Việt Nam trong những năm gần đây, hành vi hung tính đã được một số tác giả quan tâm, trình bày những quan điểm, cách tiếp cận có liên quan đến vấn đề này. Tác giả Trần Thị Minh Đức với đề tài “Hành vi gây hấn - Phân tích từ góc độ Tâm lý học xã hội” [2] làm rõ các khái niệm cơ bản liên quan đến vấn đề gây hấn/hung tính, phân loại hành vi gây hấn/hung tính, phân tích nguyên nhân, hậu quả của hành vi gây hấn đối với các cá nhân, các nhóm, gia đình và xã hội và đưa ra một số giải pháp đề hạn chế và giảm nguy cơ bạo lực trong gia đình và học đường. Trong bài “*Bàn về nguyên nhân tác động và các mặt biểu hiện hành vi hung tính của học sinh tiểu học*” tác giả Nguyễn Thị Trâm Anh đã đề cập đến những biểu hiện và nguyên nhân gây nên HVHT ở học sinh tiểu học. Một trong những nguyên nhân cơ bản là do ảnh hưởng của mối quan hệ giữa “trẻ - người lớn” và “trẻ - trẻ”. HVHT chủ yếu được biểu hiện thông qua các mặt ngôn ngữ và hành động, trong đó biểu hiện bằng hành động rõ hơn bằng ngôn ngữ, biểu hiện trực tiếp rõ hơn gián tiếp [3].

Những nghiên cứu về hành vi hung tính của trẻ em tuổi mầm non, nhất là tuổi mẫu giáo, cũng đã có nhiều trên thế giới, có thể kể đến các tác giả như Richard E. Tremblay [4], Maryse Paquin, Marie Drolet, Rachel Hasan [5], Samuel Giroux, Marie- Claude Guay, H. Montagner [6], v.v... Ở Việt Nam, một vài tác giả đã quan tâm đến vấn đề này: Nguyễn Thị Như Mai [7], Trần Thị Thắm [8],... Tuy vậy,

các nghiên cứu còn ít. Nghiên cứu này làm rõ thực trạng biểu hiện hành vi hung tính ở một số trẻ 5-6 tuổi ở trường mầm non thành phố Hà Nội có đối chiếu với ý kiến của giáo viên dạy trẻ và cha mẹ của trẻ, so sánh theo giới tính và theo cách thức biểu hiện hành vi, với mong muốn cung cấp cho các nhà giáo dục một kết quả nghiên cứu thực tiễn về sự phát triển loại hành vi đặc biệt này ở trẻ nhỏ, làm cơ sở đưa ra những biện pháp thích hợp giúp giảm thiểu ảnh hưởng không mong muốn của hành vi này tới cuộc sống của trẻ và những người xung quanh.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm hung tính và hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi

2.1.1. Hung tính

Có nhiều quan điểm khác nhau về hung tính theo các mô hình lý thuyết khác nhau: hung tính - trạng thái căng thẳng đặc biệt; hung tính - hành vi thể hiện; hung tính - tự bảo vệ; hung tính - phá hủy; hung tính - cố ý [9]. Ở đây dẫn ra hai khái niệm của các tác giả chuyên ngành tâm lý học và tâm bệnh học:

Từ điển Tâm lý học do H.Piéron chủ biên: “Ứng xử đặc trưng bởi hành động tấn công hoặc chống đối thẳng thừng với người không tham gia cuộc đấu hoặc với người tránh xa sự khó chịu” [10].

Từ điển Tâm bệnh học do Jacques Postel chủ biên: “Khuynh hướng tấn công người khác hoặc các đối tượng có khả năng cản trở sự thỏa mãn tức khắc” [11].

Cùng với nhiều định nghĩa khác, có thể nhận thấy điểm chung khi đề cập đến khái niệm hung tính là: + Tính chất hung hăng, sẵn sàng tấn công của hành vi, ứng xử. + Thường hướng tới đối tượng liên quan đến sự không thỏa mãn nhu cầu, ý muốn của cá nhân. + Có thể làm tổn hại đối tượng bị tấn công hoặc có khi chính bản thân mình.

Từ những quan điểm và phân tích trên, có thể hiểu Hung tính là tính chất hung hăng, sẵn sàng tấn công của hành vi, ứng xử, gây tổn hại

cho các đối tượng khác hoặc chính bản thân mình. Hung tính là sự biểu hiện những cảm xúc tiêu cực ra bên ngoài bằng hành động và ngôn ngữ, có ảnh hưởng xấu đến người khác và đến chính chủ thể.

2.1.2. Hành vi hung tính và hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi

Hung tính được thể hiện bởi hành vi, ứng xử của chủ thể. Nếu coi hành vi là phản ứng, cách cư xử của con người với những tác động từ bên ngoài hoặc do thúc đẩy của trạng thái bên trong một cách vô thức hoặc có ý thức thì có thể hiểu: *Hành vi hung tính là phản ứng có tính hung hăng, sẵn sàng tấn công của con người với những tác động từ bên ngoài hoặc do thúc đẩy của trạng thái bên trong một cách vô thức hoặc có ý thức gây tổn hại cho các đối tượng khác hoặc chính bản thân mình.* Hành vi hung tính còn được gọi là hành vi gây gổ, hành vi gây hấn, hành vi hiếu chiến.

Ở trẻ nhỏ, hành vi hung tính thường mang tính bột phát, tức thời và phần lớn là biểu hiện của những cảm xúc tiêu cực, chưa được kiểm soát nhiều của ý thức. Vì vậy có thể cho rằng: *Hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi là phản ứng hung hăng của trẻ với những tác động từ bên ngoài hoặc do thúc đẩy của trạng thái bên trong một cách vô thức hoặc có ý thức gây tổn hại cho các đối tượng khác hoặc chính bản thân mình.* Hành vi hung tính ở trẻ nhỏ đã được H. Montagner và cộng sự nghiên cứu trên trẻ từ 18 tháng đến 5 tuổi và mô tả các giai đoạn diễn tiến của hành vi hung tính. Các tác giả cũng làm rõ tiến trình chuyển từ trạng thái bình tĩnh sang hung hăng của trẻ từ 2 đến 4-5 tuổi và chỉ ra đây là thời kỳ mỗi trẻ dần hình thành kiểu hành vi riêng của mình như kiểu lãnh đạo, kiểu hung hăng [9].

2.2. Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi

Hành vi hung tính biểu hiện ra bên ngoài thông qua hành vi ngôn ngữ và phi ngôn ngữ, một cách trực tiếp hoặc gián tiếp tới đối tượng mà chủ thể muốn hướng tới.

Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi thông qua hành vi ngôn ngữ thường là: Đối với bạn bè: Khi có xích mích với bạn, trẻ có thể la

hét, chê bai, xúc phạm, nói xấu bạn bằng những từ như: “im đi”, “đồ không biết gì”, “học dốt”, “tránh xa ra” “cắm sò vào” “đồ vô duyên”, “đồ học dốt”, “đồ không ai chơi cùng”, “đồ xấu xí”,... Mục đích là muốn gây ra những tổn thương về mặt tinh thần cho trẻ khác, khiến bạn rơi vào tâm trạng lo lắng, buồn khóc, tự ti, xấu hổ,... Khi tức giận, trẻ có thể dùng những từ nặng nề hơn, nói tục với bạn và có những lời lẽ khiêu khích như “tớ thích thế đấy”, “thế thì làm sao”, “làm gì được nhau”. Với người lớn xung quanh: Trẻ la hét, gào khóc và nói những câu vô lễ, không đúng mực. Nếu người lớn quan tâm, hỏi cảm nhận của trẻ lúc đó, trẻ có thể nói ra mong muốn hoặc phản ứng mạnh hơn “kệ con”, “hít le cô và mẹ”. Sự thay đổi trong cách nói với giọng điệu thô gắt, âm lượng lớn, tốc độ nhanh làm người xung quanh dễ dàng nhận thấy sự bức tức của trẻ. Có khi trẻ thể hiện chủ ý muốn gây tổn thương cho đối tượng bằng những từ ngữ chê bai, xúc phạm, dè bĩu, mắng mỏ,... để thỏa mãn bản thân.

Biểu hiện qua hành vi phi ngôn ngữ: Đối với người xung quanh: Với người lớn, trẻ thể hiện sự hung hăng như: ném đồ, giãy giụa, giậm chân, đập tay đập chân, đá hoặc đánh khi không vừa ý hoặc cáu giận. Trong tương tác với bạn, trẻ có nhiều biểu hiện hung tính hơn như: cắn, càu, cào, giật tóc, đấm, đá, tát, xô đẩy, nhổ nước bọt. Trẻ thường chủ động khiêu khích, gây sự trước và thích thú khi đối tượng đáp lại bằng lời nói, hành động thể hiện sự khó chịu. Khi giữa các bạn có xung đột, trẻ tỏ ra thích thú và có thể cùng vào tham gia. Đối với đồ vật: Trẻ có xu hướng thích ném, đập phá đồ dùng, đồ chơi và cảm thấy thoải mái sau khi thực hiện. Các thao tác với vật xung quanh của trẻ thường thiếu sự khéo léo. Những trẻ có hành vi hung tính hay thích đồ chơi mang tính bạo lực như: dao, kiếm, súng và thường cố phá hỏng đồ dùng của người khác. Các hành động thường thấy ở trẻ là: đá, ném đồ vật; xé sách truyện; quăng đồ lung tung; đâm đạp, xô đẩy. Ngoài ra trẻ còn sử dụng các đồ vật như một công cụ để phá hỏng các thứ đồ khác hoặc tấn công mọi người xung quanh: ném đồ vào người khác, đập vỡ đồ chơi. Đối với bản thân: Trẻ thường cào, càu, véo hoặc tự tát, giật tóc mình để thể hiện

sự bực tức, khó chịu từ bên trong. Những hành động này trẻ thường thực hiện khi chỉ có một mình hoặc ít người xung quanh.

Cùng với những hành vi hung tính hướng trực tiếp đến đối tượng muốn thể hiện hung tính, trẻ còn có những hành vi gián tiếp: giận bạn này nhưng lớn tiếng với bạn khác, giận dữ với bạn nhưng lại mắng chửi đồ vật xung quanh, nổi giận với một người nhưng lại đập phá đồ đạc của họ.

Nhìn chung, trẻ hung tính thường không thể kiểm soát bản thân, hay cãi cọ, chửi mắng, trêu chọc súc vật và những người xung quanh, làm hỏng đồ chơi, không nghĩ đến hậu quả của hành vi, không nhận thức hết tính chất hung hăng của bản thân,... Với các vấn đề của mình trẻ thường đổ lỗi cho người khác và cho hoàn cảnh.

2.3. Khách thể và địa bàn nghiên cứu

Nghiên cứu thực trạng biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi ở trường mầm non, có đối chiếu với kết quả khảo sát giáo viên dạy trẻ và cha mẹ của trẻ, được thực hiện trên:

28 trẻ 5-6 tuổi đang học ở trường mầm non Little Sun, quận Hai Bà Trưng, thành phố Hà Nội, trong đó 17 trẻ trai và 11 trẻ gái.

28 cha mẹ của trẻ.

6 giáo viên đang dạy trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi ở trường mầm non Little Sun, quận Hai Bà Trưng, thành phố Hà Nội.

2.4. Phương pháp và công cụ nghiên cứu

Nghiên cứu được tiến hành nửa đầu năm 2019 với các phương pháp sau:

Quan sát

- Quan sát trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non để thu thập dữ liệu về thực trạng biểu hiện hành vi hung tính của trẻ. Hệ thống hành vi hung tính được quan sát gồm 16 mã hành vi, cụ thể:

Mã hành vi 1: Trẻ cãi lại cô khi không hài lòng.

Mã hành vi 2: Trẻ nói hỗn với bạn bè khi bực tức.

Mã hành vi 3: Trẻ lớn tiếng với bạn khi có mâu thuẫn, xích mích với bạn đó.

Mã hành vi 4: Trẻ la hét, quát tháo bạn bè trong lúc chơi đùa.

Mã hành vi 5: Trẻ nói bậy

Mã hành vi 6: Trẻ giận bạn này nhưng lớn tiếng với bạn khác

Mã hành vi 7: Khi giận dữ bạn bè, trẻ mắng chửi đồ vật xung quanh

Mã hành vi 8: Trong những cuộc xích mích, trẻ có những lời nói khiêu khích bạn bè xung quanh

Mã hành vi 9: Trẻ sử dụng vật dụng bất kì (đồ chơi, ghế,...) để đánh người khác

Mã hành vi 10: Trẻ sử dụng bộ phận cơ thể gây đau đớn, tổn thương người khác

Mã hành vi 11: Khi thấy các bạn đánh nhau, trẻ thích thú đứng xem hoặc xông vào đánh cùng.

Mã hành vi 12: Trẻ bị kích động khi bạn giật đồ, xông vào đánh bạn.

Mã hành vi 13: Trẻ xích mích với bạn này nhưng lại đánh bạn khác.

Mã hành vi 14: Khi bực tức trẻ thường hăm hực và có hành vi mạnh với đồ vật xung quanh.

Mã hành vi 15: Khi nổi giận với ai trẻ thường đập phá đồ đạc của họ.

Mã hành vi 16: Khi nổi giận, trẻ có hành vi ẩu vạ.

Trong đó: Biểu hiện hành vi hung tính một cách trực tiếp: Mã hành vi 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 12.

Biểu hiện hành vi hung tính một cách gián tiếp: Mã hành vi 5, 6, 7, 8, 13, 14, 15, 16.

Biểu hiện hành vi hung tính thông qua hành vi ngôn ngữ: Mã hành vi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Biểu hiện hành vi hung tính thông qua hành vi phi ngôn ngữ: Mã hành vi 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.

Sử dụng biên bản quan sát biểu hiện hành vi hung tính của trẻ để ghi kết quả, quan tâm đến những tình huống cụ thể xảy ra hành vi hung tính và cách ứng xử của giáo viên trong tình huống đó.

Cách đánh giá:

Trong bảng quan sát gồm cột liệt kê những biểu hiện hành vi hung tính và cột ghi chép số lần, hoàn cảnh hành vi xuất hiện theo ngày.

Tần số xuất hiện của mỗi hành vi hung tính được tính điểm như sau:

Hành vi chưa xuất hiện - “Không bao giờ”: 1 điểm.

Hành vi đã xuất hiện 2-3 lần/ngày - “Thỉnh thoảng”: 2 điểm.

Hành vi xuất hiện thường xuyên trên 4 lần/ngày - “Thường Xuyên”: 3 điểm.

Sau thời gian khảo sát sẽ tính điểm ở mỗi lần quan sát và tổng hợp điểm.

Tính tổng điểm ở tất cả các biểu hiện hung tính của trẻ. Điểm càng cao thì hành vi hung tính ở trẻ xuất hiện càng nhiều và rõ ràng hơn.

Tính điểm trung bình cộng của từng nhóm biểu hiện hành vi hung tính: hành vi ngôn ngữ, hành vi phi ngôn ngữ, biểu hiện trực tiếp và biểu hiện gián tiếp.

Điều tra bằng bảng hỏi

Dùng cho giáo viên trực tiếp dạy trẻ và cho cha mẹ của trẻ. Gồm 2 bảng hỏi:

Bảng hỏi số 1: Dành cho giáo viên trực tiếp dạy trẻ

Bảng hỏi gồm các câu hỏi tìm hiểu thực trạng biểu hiện hành vi hung tính của trẻ theo 16 mã hành vi đã trình bày ở phương pháp quan sát.

Cách đánh giá như với phương pháp quan sát.

Sau khi phân tích độ tin cậy Cronbach's Alpha trên phần mềm SPSS 25,0, kết quả cho thấy tất cả các biến quan sát đều có hệ số tương quan tổng biến phù hợp (0,3). Hệ số Cronbach's Alpha = 0,87 đạt yêu cầu về độ tin cậy.

Bảng hỏi số 2: Dành cho cha mẹ của trẻ

Đối với cha mẹ của trẻ, sử dụng có chọn lọc Bảng liệt kê hành vi phát triển ở trẻ em DBC-P (Developmental Behavior Checklist for Parent), gồm 10 mã hành vi thể hiện sự hung tính của trẻ như sau:

Mã hành vi 1: La hét, mắng chửi người khác.

Mã hành vi 2: Dễ bị kích động quá mức.

Mã hành vi 3: Cấn người khác.

Mã hành vi 4: Dễ nóng nảy, dậm chân, đập cửa,...

Mã hành vi 5: Tự đánh hoặc cắn mình.

Mã hành vi 6: Dễ cáu kỉnh.

Mã hành vi 7: Đập, đánh người khác.

Mã hành vi 8: Bướng, không nghe lời, không hợp tác.

Mã hành vi 9: Ném hoặc đập vỡ đồ đạc.

Mã hành vi 10: Cố tính trêu chọc hoặc khiêu khích người khác.

Cách đánh giá như với bảng hỏi dành cho giáo viên.

Kết quả phân tích cho thấy tất cả các biến quan sát đều có hệ số tương quan tổng biến phù hợp (0,3); Hệ số Cronbach's Alpha lần lượt là 0,95 và 0,83. Do đó đây là phép đo có độ tin cậy.

Phòng vấn sâu

Sử dụng để thu thập thêm thông tin về trẻ thông qua giáo viên trực tiếp dạy trẻ và cha mẹ của trẻ. Nội dung phỏng vấn: thông tin về trẻ, sở thích của trẻ, hoàn cảnh gia đình, quan hệ của trẻ với những người xung quanh, mức độ và đặc điểm biểu hiện hành vi hung tính.

Nghiên cứu trường hợp điển hình

Thống kê toán học

Sử dụng phần mềm SPSS phiên bản 25,0 để xử lý kết quả nghiên cứu thu được.

Thang đánh giá mức độ biểu hiện hành vi hung tính

Dựa trên kết quả quan sát, bảng hỏi dành cho giáo viên và phụ huynh, tổng điểm hành vi hung tính của trẻ và sử dụng “Tứ phân vị” để chia dữ liệu kết quả điểm tổng hợp (đã được sắp xếp từ nhỏ đến lớn) thành 4 phần có số lượng quan sát bằng nhau với 3 giá trị: tứ phân vị thứ nhất (Q1), thứ nhì (Q2) và thứ ba (Q3). Từ cách chia đó và dựa theo kết quả thu được, mức độ biểu hiện hành vi hung tính của trẻ được xác định theo các nhóm như sau:

Bảng 1. Thang điểm đánh giá mức độ biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi.

Mức độ biểu hiện hành vi hung tính của Trẻ 5-6 tuổi	Quan sát	Bảng hỏi (Dành cho giáo viên)	Bảng hỏi (Dành cho phụ huynh)
Mức độ 1 - Chưa rõ	16 điểm	16 điểm	10 điểm
Mức độ 2 - Khá rõ	17 - 19 điểm	17 - 18 điểm	11 - 13 điểm
Mức độ 3 - Rất rõ	20 - 38 điểm	19 - 36 điểm	14 - 20 điểm

2.5. Kết quả nghiên cứu thực tiễn

2.5.1. Kết quả chung về mức độ biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi

Bảng 2 cho thấy: Đa số trẻ 5-6 tuổi được quan sát trong nghiên cứu này thỉnh thoảng mới xuất hiện hành vi hung tính. Trong thời gian ở trường, khi trẻ tham gia vào các hoạt động tự do, đặc biệt là trong giờ vui chơi, trẻ thoải mái tương tác với mọi người xung quanh nên lúc này các hành vi hung tính cũng được bộc lộ rõ nhất. Hành vi hung tính có chủ yếu ở những tình huống tranh chấp đồ chơi, chỗ ngồi hoặc ý kiến trái ngược nhau. Trẻ phản ứng hung tính được biểu hiện thông qua ngôn ngữ và hành động như cãi nhau, la hét, dùng đồ vật hoặc cơ thể để gây gỗ, làm tổn thương người khác.

Theo số liệu khảo sát thu được, số trẻ có biểu hiện hung tính rõ ràng chiếm 21,4%. Các biểu hiện hung tính của trẻ trong nhóm này

thường xuất hiện từ 4 lần trở lên trong một ngày và ở những tình huống khác nhau. Biểu hiện thường thấy nhất ở trẻ là những biểu hiện hung tính phi ngôn ngữ: “Trẻ dùng trực tiếp những bộ phận cơ thể để gây đau đớn cho người khác” (Điểm trung bình = 2,57); “Trẻ bị kích động khi bạn giật đồ và xông vào đánh bạn” (Điểm trung bình = 2,57); “Trẻ sử dụng vật dụng bất kỳ (đồ chơi, ghế,...) để đánh người khác” (Điểm trung bình = 2,43); “Khi nổi giận với ai trẻ thường đập phá đồ đạc của họ” (Điểm trung bình = 2,43). Ở độ tuổi này, trẻ biết dùng ngôn ngữ để biểu đạt suy nghĩ và “đàm phán” với nhau khi chơi nhưng những trẻ này đa phần đều rất hiếu động và khả năng giữ bình tĩnh kém. Ví dụ trong giờ chơi tự do buổi sáng, khi có bạn lấy miếng ghép hình ở chỗ N.M, trẻ sẽ không gọi bạn, mách cô mà lao vào dùng tay và đồ chơi đang cầm để đánh bạn.

Bảng 1. Mức độ biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi

Mức độ biểu hiện hành vi hung tính	Kết quả quan sát		Kết quả từ giáo viên		Kết quả từ phụ huynh	
	Số trẻ (N)	Phần trăm (%)	Số trẻ (N)	Phần trăm (%)	Số trẻ (N)	Phần trăm (%)
Chưa rõ	10	35,7	13	46,4	18	64,3
Khá rõ	11	39,3	9	32,1	5	17,9
Rất rõ	7	25	6	21,4	5	17,9
Tổng	28	100	28	100	28	100

Khi so sánh kết quả thu được từ quan sát của người nghiên cứu và kết quả thu được từ giáo viên, thấy có mối tương quan khá chặt chẽ với nhau ($r = 0,649$; $p = 0,00$). Bên cạnh đó, so sánh kết quả thu được giữa quan sát hoạt động của trẻ tại trường của người nghiên cứu và bảng kiểm hành vi của trẻ dành cho phụ huynh nhận thấy có mối tương quan thuận ($r = 0,278$, $p = 0,00$). Điều này cho thấy trẻ không chỉ thể hiện sự hung tính của mình khi tới lớp mà còn bộc lộ nó trong thời gian trẻ ở nhà. Chị N.T.B, mẹ của N.M chia sẻ: “Ở nhà là được ông bà chiều lắm nên muốn gì được nấy quen rồi. Lúc mẹ không cho là vùng vằng khó chịu, nói linh tinh rồi có khi đánh cả mẹ luôn cô ạ”. Hay như bà của Đ.K (tên ở nhà: Tôm) cho hay: “Cô phải

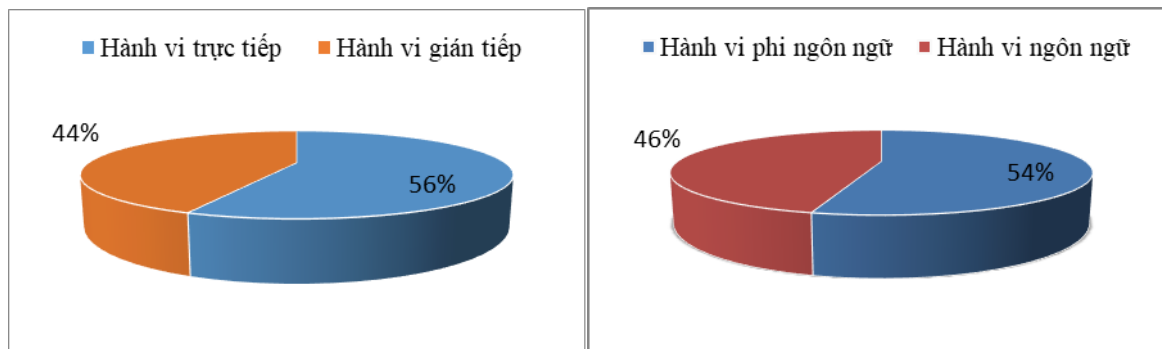
để ý lúc các cháu chơi với nhau vì Tôm hay đánh bạn lắm. Có lần chơi với thằng bé hàng xóm mà cầm cái ô tô đập vào đầu bạn chảy máu, may không vào mắt con nhà người ta”. Lúc ở nhà, trẻ thường bộc lộ sự hung tính bằng việc la hét, nói hỗn, ném hoặc phá đồ chơi, đánh người khác.

Theo kết quả quan sát, trong nhóm trẻ biểu hiện mức độ hành vi hung tính khá rõ và rất rõ có biểu hiện bằng hành vi ngôn ngữ và hành vi phi ngôn ngữ một cách trực tiếp hoặc gián tiếp như sau (Biểu đồ 1):

Quan sát các hoạt động trên lớp thấy hành vi hung tính của trẻ được biểu hiện nhiều hơn một chút dưới hình thức hành vi phi ngôn ngữ (chiếm 54%). Trẻ thường khó kiềm chế

hành động, gây gỗ đánh bạn, quăng ném, phá hỏng đồ chơi hoặc dùng đồ vật đánh bạn mỗi khi trẻ bực tức, bị kích động. Khi xảy ra mâu thuẫn, trẻ hay cao giọng hoặc la hét, mắng mỏ, quát tháo bạn, đuổi bạn đi, đe dọa bạn. Đ.K là

một em bé trai trong lớp có bố là công an, Đ.K hay nói với các bạn “*tớ bảo bố tớ lấy súng bắn cậu*” và trong một lần cô giáo nhắc nhở Đ.K không được nói thế, trẻ bảo “*con bảo bố con mai đến bắn chết cô*”.

Biểu đồ 1. Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi dưới các hình thức.

Hành vi hung tính của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi biểu hiện một cách trực tiếp nhiều hơn đôi chút so với biểu hiện gián tiếp (56% và 44%). Trong những tình huống xung đột, trẻ thường có những phản ứng như xô đẩy, kéo, đấm, đá, véo bạn... Đó hoàn toàn là những hành động bột phát, trẻ thường không suy nghĩ mà thực hiện luôn hành vi gây gỗ, gây tổn thương cho bạn. “*Khi cả lớp lấy ghế ngồi, T.D chạy đến sau tranh ghế với 1 bạn khác đang bê ghế, bé kéo giữ ghế không được liền xông vào dùng tay xô ngã bạn*”. Cũng có khi trẻ chuyển sự bực tức,

khó chịu của bản thân vào những đồ vật xung quanh như ném đồ chơi, xô đổ bàn ghế, vứt khăn lau,...

2.5.2. Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5 - 6 tuổi thông qua hành vi ngôn ngữ trực tiếp và gián tiếp

Ở độ tuổi 5 - 6, hành vi hung tính của trẻ bộc lộ qua ngôn ngữ khá nhiều. Trẻ sử dụng những từ không hay, khiêu khích, chê bai, quát mắng, đe dọa người khác. Cụ thể điểm thu từ quan sát như sau (Bảng 2):

Bảng 2. Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua ngôn ngữ trực tiếp và ngôn ngữ gián tiếp

Hành vi	ĐTB
Hành vi ngôn ngữ trực tiếp	1,5
Trẻ cãi lại cô giáo khi không hài lòng	1,56
Trẻ nói hỗn với bạn bè khi bực tức	1,25
Trẻ lớn tiếng với bạn khi có mâu thuẫn, xích mích với bạn đó	1,50
Trẻ la hét, quát tháo bạn bè trong lúc chơi đùa	1,69
Hành vi ngôn ngữ gián tiếp	1,25
Khi không hài lòng chuyện gì đó trẻ lườm bàu, cằm càu một mình	1,19
Trẻ giận bạn này nhưng lại nói tục với bạn khác	1,25
Khi giận dữ bạn bè, trẻ mắng chửi đồ vật xung quanh	1,00
Trong những cuộc xích mích, trẻ có những lời nói khiêu khích bạn bè xung quanh	1,56

Ghi chú: Min = 1; Max = 3.

Bảng 3 cho thấy trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi bộc lộ sự hung tính qua hành vi ngôn ngữ trực tiếp (Điểm trung bình = 1,5) nhiều hơn qua hành vi ngôn ngữ gián tiếp (Điểm trung bình = 1,25). Trong đó, biểu hiện thường thấy nhất là *trẻ la hét, quát tháo bạn bè trong lúc chơi đùa; Trẻ cãi lại cô khi không hài lòng; Trẻ lớn tiếng với bạn khi có mâu thuẫn, xích mích với bạn đó*. Trong hoạt động vui chơi, giữa các trẻ hay có những va chạm, bất đồng quan điểm hoặc trêu chọc nhau. Trẻ có hành vi hung tính thường sẽ nói rất to, la hét, quát mắng các bạn như “*đi ra chỗ khác*” “*không được*” “*đồ ngu*” “*không được xờ vào*” “*đồ không biết chơi*” cùng thái độ quyết liệt gay gắt, gây tổn thương. Trẻ sẵn sàng gây hấn với những trẻ khác xung quanh dù cho bạn đó không có xích mích với trẻ. Cãi lại cô giáo thường thấy ở trẻ có hành vi hung tính rõ ràng, trẻ thường không làm theo lời cô giáo và nói to, thậm chí đe dọa, nói hờn với cô. Đa phần khi trẻ sử dụng lời nói thể hiện sự hung tính thường là những câu cộc lốc, trống không,

ít có chủ vị, từ ngữ không hay. Trẻ dùng với mục đích xua đuổi, đe dọa, gây sự và khiêu khích người khác. Khi nói, trẻ thường to tiếng, gay gắt kèm theo nét mặt nhăn nhó, nghiêng răng, dậm chân, vung tay, đẩy kéo hoặc kèm theo những hành vi gây hấn. Mặc dù việc thể hiện hành vi hung tính qua ngôn ngữ không thường gây ra những tình huống nguy hiểm, ảnh hưởng đến thân thể của người khác nhưng khiến cho các bạn xung quanh sợ hãi, buồn rầu, làm xấu đi mối quan hệ bạn bè.

2.5.3. Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi thông qua hành vi phi ngôn ngữ trực tiếp và gián tiếp

Những hành vi phi ngôn ngữ thể hiện sự hung tính của trẻ được quan sát và ghi nhận là những hành động, cử chỉ tấn công, gây tổn thương cho người và vật xung quanh một cách trực tiếp hoặc gián tiếp tùy theo chủ thể, tình huống, đối tượng.

Bảng 3. Hành vi hung tính của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi biểu hiện qua hành vi phi ngôn ngữ trực tiếp và phi ngôn ngữ gián tiếp

Hành vi	Điểm trung bình
<i>Hành vi phi ngôn ngữ trực tiếp</i>	
Trẻ sử dụng vật dụng bất kỳ để đánh người khác	1,81
Trẻ sử dụng bộ phận cơ thể gây đau đớn cho người khác	1,94
Khi thấy các bạn đánh nhau trẻ thích thú đứng xem và xông vào đánh cùng	1,56
Trẻ bị kích động khi bạn giật đồ chơi	1,69
<i>Hành vi phi ngôn ngữ gián tiếp</i>	
Trẻ xích mích với bạn này nhưng lại đánh bạn khác	1,44
Khi bực tức trẻ thường hậm hực và có hành vi mạnh với đồ vật xung quanh	1,63
Khi nổi giận với ai trẻ thường đập phá đồ đạc của họ	1,75
Khi nổi giận, trẻ có hành vi ăn vạ	1,25

Ghi chú: Min = 1; Max = 3

Quan sát bảng 4 cho thấy, những biểu hiện hành vi hung tính mà hay xuất hiện ở trẻ 5-6 tuổi là: “Trẻ sử dụng bộ phận cơ thể gây đau đớn cho người khác” (Điểm trung bình = 1,94); “Trẻ sử dụng vật dụng bất kỳ để đánh người khác” (Điểm trung bình = 1,81); “Khi nổi giận

với ai trẻ thường đập phá đồ đạc của họ” (Điểm trung bình = 1,75). Trong đó hành vi phi ngôn ngữ thể hiện sự hung tính rõ nét nhất của trẻ 5-6 tuổi là “Trẻ sử dụng bộ phận cơ thể gây đau đớn cho người khác”. Trẻ hay dùng tay đánh, đấm, cào, véo, giật tóc, túm áo, cào, xô đẩy bạn

ngã; dùng miệng cắn, phun nước bọt; dùng chân đá, đập vào người bạn; dùng đầu húc bạn; dùng cả người huých, đẩy bạn ngã,... Ngoài ra, trẻ còn hay đập phá đồ hoặc sử dụng vật dụng để đánh người khác. Khi ngồi gần, ngồi cạnh hoặc lúc chơi, giữa trẻ hay có sự tranh giành, gây sự. Do khả năng kiểm soát hành vi kém, trẻ có hành vi hung tính thường đập phá, giành giật, ném đồ chơi của bạn; dùng đồ chơi, đồ dùng gần đó để gây tổn thương cho bạn. Ví dụ như: trẻ ném miếng lắp ghép vào mặt bạn; giằng lấy đồ chơi của bạn đập xuống đất, đá ra chỗ khác; dẫm/ném/phá sản phẩm trong góc chơi của bạn; lấy cốc uống nước đập vào đầu bạn; dùng ghế đẩy vào người bạn. Có lúc đối tượng của trẻ còn là cô giáo. “T.D hay bị cô giáo nhắc nhở, phàn nàn. Lúc cô đi ra ngoài, T.D hay chạy ra khỏi chỗ, lên bàn xem đồ của cô và hát giầy tờ, bút thước xuống đất”.

Với trẻ mầm non, việc có tranh chấp đồ chơi khi chơi là khó tránh khỏi. Ở lứa tuổi này, trẻ đã biết sử dụng lời nói để thể hiện ý mình, đồng ý hoặc không đồng ý bạn lấy đồ của mình, đàm phán với nhau. Tuy vậy, trẻ có hành vi hung tính rất dễ bị kích động những lúc này. Thường trẻ biểu hiện sự bức tức, cáu giận trên khuôn mặt, hét to, lao đến giằng lại, dùng đồ vật hoặc các bộ phận cơ thể tấn công bạn. Hiện tượng này xảy ra khá nhiều ở trẻ có biểu hiện hung tính rõ ràng, theo kết quả quan sát hành vi này có số điểm trung bình là 1,69.

Điểm chung ở những trẻ này là đều thích chơi súng, dao, kiếm và xem phim hoạt hình đánh nhau. Trẻ thường thể hiện sự thích thú khi thấy giữa các bạn có xung đột. Khi bức tức, bên cạnh việc tấn công trực tiếp đối tượng, trẻ còn có biểu hiện trút giận lên vật, người xung quanh như: đập ghế, hát tung, ném, đá đồ vật, xô đẩy, kéo ngã bạn khác. Nếu có bạn nào đứng gần trẻ sẽ đánh ngay bạn đó kèm theo những lời dọa dẫm. Một số trẻ khác dùng chân, tay đá hoặc đấm mạnh vào tường, cửa hoặc đồ vật, ném hoặc quăng mạnh đồ vật xuống đất, dẫm đạp lên đồ vật.

Các hành vi hung tính phi ngôn ngữ của trẻ thường xảy ra bất ngờ, nhanh, rất khó kiểm soát nên sự can thiệp của giáo viên đôi khi không kịp thời, sẽ dẫn đến để lại vết tích, tổn thương cho trẻ khác, ảnh hưởng đến chất lượng chăm sóc và giáo dục. Gia đình và nhà trường cần quan tâm tới những hành động này ở trẻ để tìm ra được phương pháp ngăn chặn, giảm thiểu tối đa hung tính ở trẻ.

2.5.4. So sánh hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi theo giới tính

Theo kết quả quan sát, nhìn chung các bé trai có mức độ biểu hiện hành vi hung tính cao hơn (Điểm trung bình = 22,29) so với các bé gái (Điểm trung bình = 18,91). Bé trai biểu hiện hung tính bằng hành vi ngôn ngữ và phi ngôn ngữ đều cao hơn đôi chút so với bé gái (Điểm trung bình = 10,24 so với 9,09; Điểm trung bình = 11,71 so với 9,45). Cách thức bộc lộ hành vi hung tính một cách trực tiếp và gián tiếp giữa 2 giới tính cũng có sự khác nhau với điểm trung bình lần lượt là: 11,76 so với 9,45 và 10,18 so với 9,09.

Kiểm định bằng Independent Simple T-Test cho kết quả $\text{sig} = 0,021 < p = 0,05$: có sự khác biệt biểu hiện hành vi hung tính giữa nam và nữ.

Quan sát thực tế thấy ở độ tuổi này, các bé trai thường xảy ra nhiều xích mích, xung đột với nhau trong khi hoạt động và chơi hơn so với các bé gái. Khi tình huống xảy ra, bé trai dễ nổi giận, khó kiểm soát được hành động của mình hơn, thường chọn phương án giằng co, xô đẩy, gây gỗ với nhau để giải quyết sự việc. Trong khi đó, với trường hợp tương tự, các bé gái sẽ bộc lộ kín đáo hơn, sử dụng ngôn ngữ để giải quyết vấn đề, có thể trút cảm xúc vào đồ vật khác chứ không trực tiếp tác động đến đối phương. Trên thực tế theo những quan sát trực tiếp, bé trai có biểu hiện hành vi hung tính với tần suất nhiều hơn, mức độ cao hơn. Trong các hoạt động ở trường, các bé trai dễ xung đột và có những hành vi gây hấn với các bạn xung quanh, đặc biệt là giữa các bé trai với nhau, hơn so với bé gái. Tuy nhiên sự chênh lệch không nhiều (Bảng 5).

Bảng 4. So sánh biểu hiện hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi theo giới tính

So sánh biểu hiện hành vi hung tính theo giới tính					
	Giới tính	Số trẻ	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn	Sai số chuẩn
Hành vi hung tính	Trai	17	22,29	7,840	1,902
	Gái	11	18,91	4,847	1,461
Hung tính ngôn ngữ	Trai	17	10,24	3,666	0,889
	Gái	11	9,09	1,868	0,563
Hung tính phi ngôn ngữ	Trai	17	11,71	4,552	1,104
	Gái	11	9,45	3,236	0,976
Hung tính trực tiếp	Trai	17	11,76	5,056	1,226
	Gái	11	9,45	2,806	0,846
Hung tính gián tiếp	Trai	17	10,18	3,087	0,749
	Gái	11	9,09	2,343	0,707

Bảng 5. Biểu hiện hành vi hung tính thông qua ngôn ngữ của trẻ 5-6 tuổi theo giới tính

Biểu hiện hành vi hung tính thông qua ngôn ngữ	Nam		Nữ	
	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
Trẻ cãi lại cô giáo khi không hài lòng	1,47	0,80	1,09	0,36
Trẻ nói hỗn với bạn bè khi bức tức	1,18	0,39	1,18	0,48
Trẻ lớn tiếng với bạn khi có mâu thuẫn, xích mích với bạn đó	1,41	0,71	1,09	0,36
Trẻ la hét, quát tháo bạn bè trong lúc chơi đùa	1,35	0,70	1,64	0,97
Trẻ nói bậy	1,12	0,33	1,18	0,48
Trẻ giận bạn này nhưng lại nói tục với bạn khác	1,20	0,56	1,00	0,00
Khi giận dữ bạn bè, trẻ mắng chửi đồ vật xung quanh	1,00	0,00	1,00	0,00
Trong những cuộc xích mích, trẻ có những lời nói khiêu khích bạn bè xung quanh	1,50	0,80	1,09	0,36

Ghi chú: Min = 1; Max = 3.

Sự khác biệt trong biểu hiện hành vi hung tính giữa trẻ nam và nữ thông qua hành vi phi ngôn ngữ có kết quả như sau (Bảng 6).

Như vậy, có thể nhận thấy có khác biệt trong biểu hiện hành vi hung tính giữa bé trai và bé gái tuy không nhiều. Sự khác biệt này chủ yếu ở các hình thức biểu hiện, trong đó rõ nét nhất là hình thức phi ngôn ngữ trực tiếp.

2.5.5. Trường hợp bé trai LS1

Tuổi: 5 tuổi 10 tháng

Tên thường gọi: Bin

Nghề nghiệp của bố: Tự do

Nghề nghiệp của mẹ: Nhân viên bán hàng.

Hoàn cảnh gia đình: Bé là con duy nhất trong gia đình, bố mẹ đã li hôn 3 năm, hiện bé sống cùng mẹ và ông bà ngoại.

Một số đặc điểm tâm lý: LS1 là một em bé trí tuệ bình thường, nhanh nhẹn, quan sát tốt và rất để ý đến những ai đang nhìn hoặc nói đến tên mình. Trẻ dễ bị kích động, không thích chia

sẻ, ích kỉ và thích làm mọi thứ theo ý mình, không để ý đến người khác. Trẻ có vốn từ vựng phong phú và khá hoạt ngôn. Trẻ để ý quan sát rất kĩ mọi người và vật xung quanh. Trẻ nhận ra hôm nay bạn nào đi học, trong lớp thiếu đồ dùng gì,... Vào những ngày đầu tiên người nghiên cứu tới lớp, bé hay chạy ra hỏi “*Cô viết gì thế?*”, lần khác hỏi “*Cô viết tên con à?*”. LS1 rất thích tham gia các hoạt động, đặc biệt là những hoạt động vui chơi, được vận động. Trong tiết học, bé thường khó ngồi yên, luôn xoay người, vận động tay chân, nói leo lời cô giáo, nghịch đồ dùng xung quanh lớp, trêu bạn. Đặc biệt trong hoạt động giáo dục thể chất, bé rất thích tập và thường tranh tập với các bạn khác. Khi các bạn tập chưa đúng thường nói leo chê bai, cười cợt, bêu xấu bạn. Ở lớp, bé

không có bạn thân, các bạn nữ không thích chơi cùng và hay nói “*Bin ki bo*”, “*Bin xấu tính*”. Bé thích xem xe đua và Siêu anh hùng Batman. Trò chơi yêu thích của bé là lắp ráp súng và dao kiếm sau đó giả vờ đi bắn mọi người xung quanh. Khi chơi cùng các bạn, bé luôn chủ động lấy những miếng ghép mình cần từ các bạn khác và khi các bạn đòi thường lờ đi. Bé không thích xếp hàng và hay chen lấn, đẩy bạn đằng trước, thích đứng ở giữa hoặc phía trên. Khi được cô quan tâm trò chuyện, bé thường tránh né nói về cảm xúc của mình.

Biểu hiện hành vi hung tính của trẻ khi ở trường:

Điểm biểu hiện hành vi hung tính của LS1 theo quan sát: 38 điểm - Mức độ 3.

Bảng 6. Biểu hiện hành vi hung tính thông qua hành vi phi ngôn ngữ của trẻ 5-6 tuổi theo giới tính

Biểu hiện hành vi hung tính thông qua phi ngôn ngữ	Nam		Nữ	
	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn	Điểm trung bình	Độ lệch chuẩn
Trẻ sử dụng vật dụng bất kỳ để đánh bạn	1,50	0,80	1,36	0,81
Trẻ sử dụng bộ phận cơ thể gây đau đớn cho người khác	1,94	0,90	1,09	0,36
Khi thấy các bạn đánh nhau trẻ thích thú đứng xem và xông vào đánh cùng	1,68	0,90	1,00	0,00
Trẻ bị kích động khi bạn giật đồ chơi	1,53	0,72	1,36	0,81
Trẻ xích mích với bạn này nhưng lại đánh bạn khác	1,50	0,80	1,00	1,25
Khi bức tức trẻ thường hậm hực và có hành vi mạnh với đồ vật xung quanh	1,40	0,51	1,27	0,77
Khi nổi giận với ai trẻ thường đập phá đồ đạc của họ	1,50	0,62	1,27	0,77
Khi nổi giận, trẻ có hành vi ăn vạ	1,50	0,80	1,27	0,77

Ghi chú: Min = 1; Max = 3.

Những biểu hiện thường xuyên của trẻ: cãi lại cô; la hét, quát tháo bạn khi chơi; sử dụng bộ phận cơ thể đánh bạn; trẻ kích động khi bị bạn lấy đồ và xông vào đánh bạn; hành vi mạnh với đồ vật xung quanh; khi nổi giận với ai trẻ thường đập phá đồ đạc của họ. Nếu có bạn giành lại hoặc cầm đồ chơi mà LS1 đang chơi, bé thường hét lên “*Nào*” “*Đi ra*” “*Trá đây*” và lấy tay đập vào lưng, dùng chân đạp bạn. Ngoài ra, bé hay có hành động tranh giành với các bạn

trong lớp. Khi cô giáo bảo cả lớp lấy ghế, bé thường chạy ra giằng ghế của bạn, có khi nhấc ghế ra cố tình làm vướng, va vào người bạn khác và tỏ ra thích thú. Cả trong giờ ăn và giờ ngủ cũng vậy, bé thường lấy thìa và tranh giương với các bạn. LS1 hay chen lấn, đẩy bạn đằng trước. Khi được cô giáo nhắc nhở, bé thường tỏ ra cứng đầu, đổ lỗi “*bạn trêu con*” “*cái này của con*”, không nghe theo lời cô. Có lần trong giờ chơi LS1 tranh đồ chơi, hét to,

đánh bạn, cô giáo nghiêm khắc ra cầm tay bé yêu cầu đứng lên và ngồi vào ghế, LS1 giằng tay cô ra, lấy tay còn lại đập vào tay cô và kiên quyết ngồi lì xuống, không nghe lời.

Sự chăm sóc của gia đình và mối quan hệ của trẻ với người lớn: Do bố mẹ li hôn khi bé còn nhỏ nên ông bà rất thương và chiều cháu. Trẻ ít khi được gặp bố. Mẹ đi làm cả ngày nên chủ yếu ông bà là người chăm sóc nhiều nhất cho bé. Bà có chia sẻ với cô giáo: *“Mẹ đi làm về là chỉ cầm điện thoại, toàn tôi chăm là chủ yếu. Ở nhà mẹ nói “nó” chả nghe, chỉ bám tôi và ông nó thôi”*. Bé thường tự chơi một mình với đồ chơi hoặc xem ipad, tivi.

Cách ứng xử của cô giáo với trẻ: khi trẻ không tập trung chú ý trong giờ học, cô chỉ nhắc nhở 1-2 lần rồi thôi, *“Ngày nào cũng thế, chỉ chả nói được”*. Nếu trẻ gây gỗ, cãi nhau với bạn, cô thường yêu cầu ra ngồi ghế, phê bình trẻ. Tuy nhiên bé thường tỏ thái độ không hợp tác, tỏ ra không biết và nếu cô có thái độ dứt khoát, lời nói rắn đẽ hơn, bé sẽ giãy khóc, khua tay đập chân. Cô H. có chia sẻ *“biết bạn này tính như thế nên nhiều khi mình phải chiều theo, nhẹ nhàng nhắc nhở nếu không lại ăn vạ, gây ảnh hưởng cho lớp lắm”*.

Nhận xét và phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến hành vi hung tính ở trẻ: Quan sát và tìm hiểu thêm về gia đình trẻ cho nhận định: hoàn cảnh gia đình có thể là yếu tố ảnh hưởng nhiều nhất đến tình cảm, nhận thức, hành vi của trẻ. Tuổi này trẻ đặc biệt cần tình yêu thương của người thân, nhất là cha mẹ nhưng LS1 phải chịu cảnh cha mẹ li hôn. Đây là yếu tố gây tổn thương về mặt tâm lý - tình cảm cho bé. Mẹ bận rộn ít quan tâm. Bố ít khi gặp. Ông bà ngoại vì thương nên rất chiều, ít nhắc nhở, uốn nắn cháu và luôn đáp ứng theo mọi ý thích của bé. Có thể do thiếu tình cảm của cha, sự quan tâm chăm sóc của mẹ làm bé có trạng thái cảm xúc tiêu cực kết hợp với sự nuông chiều của ông bà đã khiến bé trở nên hung hăng, bướng bỉnh, không để ý đến người xung quanh và chỉ hành động theo ý muốn của mình. Cũng vì vậy khi đến trường, trẻ rất dễ bị kích động, khó kiểm soát được cảm xúc, hành vi của bản thân.

3. Kết luận

Thực trạng hành vi hung tính của trẻ 5-6 tuổi được nghiên cứu cho thấy trẻ bộc lộ hung tính chủ yếu để giải tỏa những cảm xúc tiêu cực bên trong thông qua hành vi ngôn ngữ và phi ngôn ngữ, theo cách trực tiếp hoặc gián tiếp. Hành vi hung tính của trẻ được nghiên cứu ở lứa tuổi này không nhiều nhưng rất cần quan tâm tìm hiểu và giáo dục. Không có khác biệt lớn giữa trẻ trai và trẻ gái dù trẻ trai có mức độ hung tính cao hơn đôi chút. Trẻ bộc lộ hung tính thông qua cả hành vi ngôn ngữ và phi ngôn ngữ một cách trực tiếp và gián tiếp nhưng có xu hướng nghiêng về hành vi phi ngôn ngữ trực tiếp. Với những trẻ này, cần quan tâm đến hoàn cảnh và đời sống tâm lý của bé để thấu hiểu và có hướng giúp đỡ, giáo dục. Làm sao để trẻ hiểu đây là hành động không nên làm, hướng dẫn trẻ cách kiểm soát những cảm xúc và hành vi tiêu cực; giúp trẻ cảm nhận được tình yêu thương và dạy trẻ cách thể hiện tình yêu thương với mọi người và vật xung quanh; dạy trẻ cách giải quyết, ứng xử phù hợp trong những tình huống tranh giành đồ chơi, trêu đùa với bạn... Quan trọng nhất là gia đình và nhà trường cần quan tâm yêu thương và giáo dục trẻ bằng tình cảm một cách phù hợp, không sử dụng những phương pháp rắn đẽ, trừng phạt mang tính bạo lực. Thực trạng này cần được tiếp tục tìm hiểu làm rõ các yếu tố ảnh hưởng để có cơ sở đề ra những biện pháp giúp giảm thiểu hành vi và ảnh hưởng tiêu cực của loại hành vi này.

Tài liệu tham khảo

- [1] S.L.D.D. Barry, H. Schneider, N. Sébastien, *Conduites agressives chez l'enfant - Perspectives développementales et psychosociales*, Presses de l'Université du Québec, 2009, pp. 3-7.
- [2] T.T.M. Duc, *Hostile behaviors analyzed from a psychosocial perspective*, National University Press, Hanoi, 2010 (in Vietnamese).
- [3] N.T.T. Anh, *Discuss the causes, impacts, and manifestation of aggressive behaviors in elementary students*, Ho Chi Minh City University of Education Press, 2012 (in Vietnamese).
- [4] E.R. Tremblay, *Prévenir la violence dès la petite enfance*, Odile Jacob, Paris, 2008.

- [5] M.P.M. Drolet, R. Hasanb(collaboration de), La violence au préscolaire et au primaire - Les défis et les enjeux de la collaboration entre l'école et les parents, Presses de l'Université du Québec, 2006.
- [6] S.L.D.D. George, M. Tarabulsy, A. Marc, Provost, Jean - Pascal Lemelin, André Plamondon et Caroline Dufresne, Développement social et émotionnel chez l'enfant et l'adolescent - Applications pratiques et cliniques, Tome 2 - Samuel Giroux et Marie - Claude Guay: Chapitre 5 - TDAH et comportements agressifs: impact sur le développement psychoaffectif de la petite enfance à l'âge adulte, Presses de l'Université du Québec, 2012, pp. 131-136.
- [7] N.T.N. Mai, Pediatric Psychopathology at preschool age, University of Education Press, Hanoi, 2018 (in Vietnamese).
- [8] T.T. Tham, Current situation of child's aggressive behavior in interacting with friend from 24 months to 36 months, Education Journal Special Edition April, 2016, pp. 44-48 (in Vietnamese).
- [9] D. Marcelli, Enfance et psychopathologie, Masson, 2009, pp. 228-232.
- [10] H. Piéron, Vocabulaire de la psychologie, Quadrige/Presses Universitaires de France, 1992, pp. 11.
- [11] S.J. Postel, Dictionnaire de Psychiatrie et de psychopathologie clinique, Larousse, Paris, 1993, pp. 1-7.
- [12] G.M. Tarabulsy, R. Tremblay (dir.), Le développement émotionnel et social de l'enfant, Saint- Foy, Presses de l'Université de Québec, 1996.